

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemanje pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 17. januarija 1896.

Politiški oddelek.

Italijansko nasprotstvo narodni jednakopravnosti.

Hud boj se sedaj bije za narodno enakopravnost na Primorskem. Vlada kaže nekaj dobre volje, a nima dovolj odločnosti, da bi je izvedla. Italijani se pa upirajo z nenavadno odločnostjo in trmoglavostjo. Ko so v zadevi dvojezičnih napisov bili toliko dosegli, da se dotična odredba ni povsem izvela, temveč le v toliko, kolikor vlada že zaradi časti države ni mogla se umakniti, mislijo Italijani, da bodo tudi sedaj vlado ugnali v kozji rog. Kaže se celo, da utegnejo doseči, ako grof Badeni ne pokaže večje odločnosti.

Znano je našim čitateljem, da so vse instance rešile, da se mora v Gorici osnovati slovenska ljudska šola. Vlada obrača in Italijani pa obrnejo. Šole še sedaj ni, ker zanjo italijanski mestni zastop noče preskrbeti primerne poslopja. Izbral si je pač neko staro vojašnico zunaj mesta, kjer bi šola ne vspevala. Otroci bi imeli predaleč v šolo in tudi v zdravstvenem oziru bi trpeli, ker je to poslopje tako nezdravo in mrzlo, da so še vojaki ga morali ostaviti. Mestni zbor pa ima na razpolago učne prostore sedanje zasebne ljudske šole društva „Sloge“, pa jih noče, ker hoče slovensko šolo onemogočiti.

Ker je vlada le pritiskala, so se razpisale učiteljske službe za novo ljudsko šolo, pa le začasne, kar najbolje kaže, da mislijo Italijani prej ko bode moč šolo ugonobiti. Očitno pa govore, da hočejo nastaviti najslabše učne moči, da šolo prej ugonobe. Gledali bodo tudi, da bodo učitelji in učiteljice italijanskega mišljenja. Došlo je baje že nekaj prošenj od slovenskih renegatov, ki zagotovljajo, da niso pretirani Slovenci. Italijani hočejo slovensko šolo na umeten način narediti za potujčevalnico slovenskih otrok. Vlada pa nima dovolj odločnosti, da bi preprečila tako počenjanje. Ko bi bila njena dolžnost, da prisili

Italijane, da store nemudoma svojo dolžnost, pa le cinca. Šoli društva „Sloge“ je za nekaj časa dovolila nekaj podpore, da slovenski otroci vsaj v Gorici niso brez vsacega pouka.

Slovenski poslanci so stavili v deželnem zboru več interpelacij v tej stvari. Ko so se v deželnem zboru čitale dotične interpelacije, ostavili so italijanski poslanci dvorano.

V Trstu so razmere še hujše, kakor na Goriškem. Slovenski poslanci se niti ne udeležujejo zborovanja deželnega zbora, ker ne marajo biti predmet napadov in zasmehovanja italijanskih pobalinov na galeriji in ker niso v mestu niti varni pred napadi italijanske druhalji. Deželnega zbora predsedstvo nima niti dobre volje, da bi branilo slovenske poslance pred uličnimi junaki, zbirajočimi se na galeriji. Celó še več, Italijani nalašč najemajo rogovileže, da slovenski poslanci potem pri razsajanju galerije niti govoriti ne morejo. Slovenski poslanci so obrnili se do deželnozborskega predsedstva in do vlade, da bi se preskrbelo, da prenehajo sedanje neznosne razmere, a niti odgovora ne dobe.

Kako brezozirni so Italijani, se je pokazalo v neki sicer malenkostni zadevi. Odvetnik dr. Gregorin je v neki zadevi društva „Sokola“ od tržaškega magistrata dobil italijanski odlok. Pritožil se je zaradi tega na namestništvo, ki je naročilo magistratu, naj izda slovenski odlok. To se ni zgodilo, temveč magistrat se je pritožil na ministerstvo, ki je pritožbo odbilo in naročilo, da se izda slovenski odlok. Italijanski magistrat tudi sedaj ni ustregel želji. Italijanski gospodje so kar sklenili, da slovenskega odloka ne izdajo, ter bodo še nadalje jedino italijanski uradovali, naj stori namestništvo in ministerstvo, kar hoče. Ta sklep je pač že vrhunec nesramnosti, a vendar ne čujemo, da bi vlada bila proti temu že kaj storila.

Cesar je razveljavil sklep isterskega deželnega zastopa, da je opravični jezik deželnega zbora jedino italijanski. Italijani se pa ne mislijo udati. Dotično odločitev izročili so odseku, da se posvetuje, kako bi le preprečili

slovanske interpelacije, predloge in govore v deželnem zboru. Ko je v prvi seji deželnega zbora namestnik deželnega glavarja izpregovoril nekaj slovanskih besed so grozno upili in ugovarjali.

Da se ne bode s predsedniškega stola še slišala kaka slovanska beseda, so sklenili, da deželni glavar ne sme nikdar prepustiti predsedstva svojemu namestniku. Vlada misli baje deželnemu zboru predložiti predloge v obeh deželnih jezicih, a Italijani temu že ugovarjajo. Slovanski poslanci so večkrat se že pritoževali, da se njih govori v deželnem zboru ne vsprejemajo v stenografski zapisnik. Vlada je spoznala, da je to krivično, a deželni odbor neče preskrbeti slovanskega stenografa. Še več, ministerski predsednik grof Badeni je naročil namestniku Rinaldiniju, da naj vzame seboj v Poreč slovanskega stenografa. Vitez Rinaldini je to tudi storil, a isterski deželni glavar ga je kar samovoljno odpravil iz zborovalne dvorane. Slovanski poslanci so pa tudi izpostavljeni zasmehovanju italijanske gospode in uličnih pobalinov. Te dni se je iz Poreča več slovenskih poslancev vozilo v Trst. Zaradi viharja so v Piranu morali izstopiti iz ladije. Jedva so izstopili, že so jih jeli psovati in zasramovati Italijani in to ne le poulični pobalini, temuč tudi gospoda. Voza niso mogli dobiti, da bi se peljali v Trst, že plačana nosača sta odrekla, da ne nosita jim prtljage. Po mestu in še zunaj mesta so kričali okrog njih Italijani, kakor divji. Policije pa ni bilo nikjer slutiti. Nalašč in morda celo na povelje občinskega predstojništva se je poskrila. Poslanci morali so namreč potovati peš, sami noseč prtljago. Tudi v Izoli niso dobili voza, ker se je nekaj Italijanov iz Pirana tja peljalo in tamošnje voznike pregovorilo, da voza ne dajo. Peš so morali do finančnostražne kasarne pred Porečem, kjer so prenočili.

Italijani se torej odločno upirajo ne le slovanskim željam, temveč tudi vladnim naredbam. Kdor pozna, kako bojazljivi so Italijani, ako se jim resno stopi na prste, se mora pač vprašati, od kod tak pogum. Vrabcji že čivkajo po strehah, da je teh razmer mnogo kriv vitez Rinaldini, ki skrivaj podpira Italijane. To se je očitno videlo ob zadnjih deželnozbornih volitvah v Istri.

Sramota je pa za vlado in državo, da se pusti od Lahov tako zapovedovati. Po naših mislih, bi se pač našlo kako sredstvo, da bi jih ukrotili.

Grof Badeni pa ne kaže proti Italijanom tiste odločnosti, kot jo proti krščanskim socijalistom na Dunaju, če tudi bi baš na Primorskem bila odločnost umestna. Jedva so na Dunaju volili drugič dr. Luegerja za župana, že se je razpustil mestni zastop, a italijanski zastopi se pa ne razpuste, naj še tako teptajo zakone. Tako ni čudo, da se Italijani vse upajo, ker se jih vlada boji. Rinaldini pa tudi ne pokaže vse odločnosti proti Italijanom, vladne naloge nekak nerad izvaja. Centralna vlada bi mu morala naravnost povedati, da če ne pokaže večje odločnosti, da se bode zamenil s kom drugim, kateremu se bodo dala vsa sredstva na razpolago, da Italijane nauči izpolnjevati zakone. Ko bi Italijani videli, da ima

vlada resno voljo Slovanom pripomoči do pravic in da Rinaldini ne bode več vodil volitev, ako prisilijo, da se kak zastop razpusti.

Politični pregled.

Volilna reforma v deželnih zborih. — Predarelski deželni zbor misli volilno pravico razširiti na vse, ki plačujejo 1 gld. davka, in pa tudi na začasne učitelje in duhovnike. — Koroškemu deželnemu zboru je pa predložil deželni odbor načrt zakona, po katerem bi v mestih volili vsi, ki kak direktni davek plačujejo, na kmetih bi se pa zahtevalo še vedno 5 gld. direktnega davka za volilno pravico. Liberalci in nemškonarodni Nemci se boje, da bi Slovenci ali pa nemški konservativci pridobili kak mandat, ako bi se v kmetskih občinah razširila volilna pravica.

Foregger proti razširjenju občne volilne pravice. — Dr. Foregger je bil v Celju sklical shod volicev. Na tem shodu je tudi povedal, da je on proti razširjenju volilne pravice in sicer zaradi tega, ker bi Slovenci na Dolenjem Štajerskem utegnili pridobiti jeden mandat. Foregger bode glasoval proti Badenijevi volilni reformi. Sicer je pa ta državni poslanec že tako napovedal vladi hud boj, če ne odpravi dvojezične gimnazije iz Celja.

Nemška pravičnost v deželnih zborih. — Grozna so bili Nemci razžaljeni, ko so se Čehi branili voliti toliko Nemcev v odseke, kakor Čehov. Tudi v češkem deželnem odboru bi radi imeli jednako število zastopnikov kakor Čehi. V drugih deželah pa vse drugače postopajo. Na Koroškem niso vodjo koroških Slovencev volili v noben odsek, drugega slovenskega poslanca pa volijo v kak tak odsek, kjer ne more dosti delovati, kakor v verifikacijski odsek, ki največkrat nobenega dela nima. V štajerski deželni odbor niso še nikdar hoteli voliti nobenega Slovenca. V šleškem deželnem zboru letos niso hoteli voliti nobenega Slovana in so zaradi tega slovanski poslanci ostavili deželni zbor.

Tirolski deželni zbor. — Italijanov letos zopet ni v zboru. Deželni glavar jih je povabil, a je dobil odgovor, da ne pridejo, ker se še njih želje niso izpolnile. Zaradi tega so pa italijanski mandati zgubili veljavo in boło zopet nove volitve. Voljeni bodo najbrž zopet poslanci, ki ne pojdejo v deželni zbor.

Češki deželni zbor. — V češkem deželnem zboru je posebno volitev v odseke vzbujala veliko vznemirjenje. Čehi so zahtevali, da se v vsak odsek voli po jeden Čehov več, kakor Nemcev ali pa veleposestnikov. Dosedaj je pa bila navada, da so Čehi, Nemci in veleposestniki imeli jednako število poslancev v odsekih. Češka zahteva je pa opravičena, ker je večina prebivalstva na Češkem češke narodnosti, ker je več čeških poslancev v deželnem zboru nego nemških in ker Čehi mnogo več davkov plačujejo nego Nemci. Obveljala je pa naposled le nemška zahteva, ker so veleposestniki potegnili z Nemci. Tudi namestnik grof Thun je zagovarjal nemške zahteve. — Dr. Herold je predlagal, naj se sklene adresa na vladarja v zadevi češkega državnega prava. Nemci so hoteli, da se ta predlog kar odkloni. Večina ga je pa izročila odseku. — Nemci so predlagali, da se v češkem deželnem zboru osnujejo narodne kurije. Te narodne kurije bi volile v odseke, deželni odbor in deželne zavode. Če se bi to sklenilo, bi Nemci in veleposestniki imeli po toliko zastopnikov v deželnem odboru in odsekih kakor Čehi. Češki poslanci so odločno proti osnovi narodnih kurij in zahtevali, da se predlog kar odkloni. Utemeljujoč ta predlog, je dr. Russ pretil, da Nemci ostavijo deželni zbor, ako bi se odklonil. Večina je predlog izročila odseku, ker so z Nemci glasovali veleposestniki. Odklonila se je pa nemška zahteva, da naj odsek v 14 dneh o tem predlogu poroča. Po vsem tem soditi, deželni zbor v letošnjem za-